
Vergaderjaar 2022–2023

21 501-33

Raad voor Vervoer, Telecommunicatie en Energie

Nr. 974

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR KLIMAAT EN ENERGIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 24 oktober 2022

Hierbij stuur ik u het verslag van de informele Energieraad die op 11 en 12 oktober jl. onder Tsjechisch voorzitterschap in Praag plaatsvond.

De Minister voor Klimaat en Energie,
R.A.A. Jetten

Verslag informele Energieraad 11 en 12 oktober 2022

Op dinsdag 11 en woensdag 12 oktober jl. vond de informele Energieraad plaats in Praag onder Tsjechisch voorzitterschap. Op basis van recente ontwikkelingen in de EU-energiecrisis heeft het voorzitterschap besloten de agenda aan te passen. De lidstaten wisselden van gedachten over drie onderwerpen: vervolgstappen in de EU-energiecrisis, energiezekerheid voor de winter en de hervorming van de elektriciteitsmarkt.

Het Internationaal Energieagentschap (IEA) introduceerde de verschillende discussies, op verzoek van het Tsjechische voorzitterschap, door in te gaan op de huidige geopolitieke situatie en het effect daarvan op de energiesituatie in de EU. Ten eerste gaf het IEA aan dat de afhankelijkheid van Russisch aardgas sterk verminderd is door de recente gasbesparing in de EU en dat de EU gasopslagen goed gevuld zijn voor aankomende winter. Tegelijkertijd gaf het IEA aan dat er nog steeds onvoorziene situaties kunnen ontstaan die de leveringszekerheid schaden en riep in dit kader op tot solidariteit onder de EU lidstaten om de aankomende winter door te komen. Ten tweede ging het IEA in op de leveringszekerheidssituatie voor de volgende winter. Het vullen van de gasopslagen zal moeilijker zijn dan voor de aankomende winter door de afname van EU gasimporten uit Rusland, wereldwijde toenemende vraag na de coronacrisis en relatief beperkte toename in LNG-capaciteit. Tot slot benoemde het IEA het risico voor verlies van concurrentievermogen van EU industrieën ten opzichte van andere regio's door uitgebreide steun en investeringen aldaar. Het REPowerEU-plan kan bijdragen aan een verbeterd concurrentievermogen in de EU.

Gedachtewisseling voor vervolgstappen EU-energiecrisis

Tijdens de extra Energieraad van 30 september jl. is gesproken over het tegengaan van de hoge energieprijzen en is na het eerdere gasbesparingspakket een akkoord bereikt op verdere maatregelen (o.a. ten aanzien van besparing, inframarginale heffing en solidariteitsbijdrage) om hoge energieprijzen tegen te gaan. Op deze Raad werd opnieuw over dit onderwerp gesproken.

De Commissie gaf aan dat Rusland energie inzet als wapen door het aanbod strategisch te verminderen en dat de EU daarom niet «terug zal gaan» naar Russisch gas. Dit beeld werd breed gedeeld. De Commissie stelde dat het belangrijk is om gezamenlijk als EU actie te ondernemen om verdere stappen te zetten om de hoge energieprijzen te mitigeren. Zij benadrukte het belang van verdere energiebesparing en solidariteit in de EU. De Commissie gaf daarbij aan dat hiertoe het afgelopen jaar ook al veel stappen zijn ondernomen. Ook de lidstaten benadrukten dit in hun interventies. Hierbij verwezen zij naar de Toolbox van 13 oktober 2021,¹ de noodverordening voor verplichte vulgraden van de gasopslagen,² de noodverordening voor gasbesparing³ en het recente pakket aan maatregelen voor interventies op de elektriciteitsmarkt.⁴ Als mogelijke opties noemde de Commissie het gebruik van het EU-energieplatform voor het gezamenlijk inkopen van aardgas, het coördineren van de vultrajecten voor de gasopslagen, het coördineren en intensiveren van energiediplomatie met betrouwbare partners, het ontwikkelen van een nieuwe, vrijwillige LNG-benchmark, het verder inzetten op het reduceren van energiegebruik en het versnellen van de ontwikkeling van hernieuwbare

¹ Kamerstuk 22 112, nr. 3247.

² Kamerstuk 22 112, nr. 3407.

³ Kamerstukken 29 023 en 21 501-33, nr. 338.

⁴ Kamerstukken 29 023 en 22 112, nr. 346.

energie. De Commissie gaf tot slot aan de uitkomsten van de gedachte-wisseling mee te zullen nemen bij het vormgeven van nadere voorstellen. Deze voorstellen zijn reeds gepubliceerd.⁵ Uw Kamer ontvangt hierover spoedig een appreciatie.

Ook de lidstaten benadrukten dat er al veel stappen zijn gezet om de hoge energieprijzen tegen te gaan. Daarnaast gaven de meeste lidstaten, waaronder Nederland, aan de bovengenoemde maatregelen in overweging te kunnen nemen. Omtrent het gezamenlijk inkopen via het EU-energieplatform benadrukten een aantal lidstaten het belang van flexibiliteit en vrijwilligheid. Ook gaven lidstaten aan dat er voldoende rekening gehouden moet worden met de verschillen tussen lidstaten vanwege energiemix en interconnectiviteit/verbondenheid met (de rest van) de EU-energiemarkt.

Een significant aantal lidstaten stelde dat het noodzakelijk is om aanvullend prijsinterventies in de energiemarkten te doen om de hoge energieprijzen te mitigeren. Zij riepen hierbij op tot het instellen van een vorm van een (dynamisch) prijsplafond op de groothandelsmarkt voor gas en/of een prijsplafond op gas gebruikt voor elektriciteitsproductie (het zogenaamde Iberisch model) met oog voor de leveringszekerheid en waarbij zij wel onderling verschillende opvattingen hebben over de wijze van interventie. Andere lidstaten benadrukten de nadelen van dit soort interventies in de energiemarkt waaronder risico's voor de leveringszekerheid. Zij gaven verder aan dat het zogenoemde Iberisch model alleen overwogen moet worden indien dit de leveringszekerheid niet schaadt en het gasgebruik niet doet toenemen. Daarnaast benadrukten een paar lidstaten dat eerst geanalyseerd zou moeten worden hoe dit model de recent overeengekomen inframarginale cap beïnvloedt voordat het Iberisch model nader overwogen wordt.

Sommige lidstaten gaven aan problemen te zien met het huidige functioneren van de TTF (Title Transfer Facility) en dat er mogelijk een prijslimiet in gesteld zou moeten worden op deze handelsplaats. Andere lidstaten, waaronder Nederland, wezen op dezelfde problemen als bij prijsinterventies, maar benoemden enkele mogelijkheden voor het verbeteren van het functioneren en transparantie van de TTF en energiebeurzen; deze lidstaten stonden ook open voor het verkennen van een mogelijke nieuwe (LNG) benchmark. Tot slot, gaven een paar lidstaten gaven aan dat er verschillen zijn tussen de financiële mogelijkheden van lidstaten om huishoudens en bedrijven te ondersteunen bij de huidige energiecrisis en dat hier aandacht voor moet zijn.

Gedachtewisseling energiezekerheid voor de winter

Tijdens deze gedachtewisseling zijn de lidstaten ingegaan op de situatie omtrent energiezekerheid, specifiek voor de aankomende winter. Ook de leden van de Europese energiegemeenschap namen deel aan deze gedachtewisseling.

De Commissie gaf aan dat de gasopslagen in de EU voor aankomende winter goed gevuld zijn. Zo zijn in Nederland de gasopslagen voorafgaand aan de aankomende winter tijdig en adequaat gevuld (bijna 90%) en ook in de andere lidstaten zijn de opslagen goed gevuld: de totaal aanwezige opslagcapaciteit in de EU is momenteel voor meer dan 85% gevuld. Echter, de Commissie benadrukte dat de afgenomen toevoer van gas voor de komende jaren, mede door de verdere energieonafhankelijkheid van

⁵ COM(2022)553 en COM(2022)549.

Rusland, het vullen van de gasopslagen voor de komende jaren bemoeilijkt. Het is dat kader extra belangrijk om gezamenlijk als EU op te trekken.

Net als tijdens de gedachtewisseling over vervolgstappen omtrent de hoge energieprijzen, benadrukten lidstaten, waaronder Nederland, het belang van energiebesparing en specifiek van aardgas. Het besparen van aardgas is voor zowel de komende winter als de aankomende winters essentieel. Verder benadrukten lidstaten het belang van goed verbonden infrastructuur om de leveringszekerheid te verbeteren. Daarnaast gingen lidstaten in op de rol van het EU-energieplatform om gezamenlijk gas (op vrijwillige basis) in te kopen. Dit gas zou vervolgens gebruikt kunnen worden voor het vullen van de gasopslagen in de EU onder coördinatie van het EU-energieplatform en/of de Commissie. Lidstaten benadrukten tijdens deze gedachtewisseling opnieuw het belang van EU-solidariteit en samenwerking met betrouwbare partners om de leveringszekerheid te garanderen.

Gedachtewisseling hervorming van de elektriciteitsmarkt

De lidstaten hebben van gedachten gewisseld over de langetermijnhervorming van de elektriciteitsmarkt om deze te verbeteren in het kader van de veranderende energiemix van lidstaten en de EU als geheel door de energietransitie en met aandacht voor betrouwbaarheid van het marktmodel.

De Commissie benadrukte dat het huidige marktmodel veel welvaart heeft opgeleverd en dat het belangrijk is om in de discussie het onderscheid te maken tussen kortetermijninterventies vanwege de huidige energiecrisis en langetermijnhervormingen van de elektriciteitsmarkt. Zij gaf aan te werken aan een impact assessment (verwacht voor eind 2022) waarin gekeken wordt hoe de lage marginale kosten van hernieuwbare en koolstofarme energiebronnen meer direct in het voordeel van eindgebruikers kunnen werken en de invloed van de prijs van aardgas op de elektriciteitsprijs kunnen verminderen. Hierbij benadrukte de Commissie dat het belangrijk is om de voordelen van een market-based systeem te behouden bij hervorming van de elektriciteitsmarkt.

Er was breed draagvlak onder de lidstaten om het huidige marktmodel voor de elektriciteitsmarkt te evalueren en te verbeteren. Een aantal lidstaten stelden dat de huidige energiecrisis een teken is dat het huidige marktmodel in zijn geheel niet werkt en zij pleitten voor een ander marktmodel. Andere lidstaten, waaronder Nederland, gaven aan dat het huidige marktmodel wel functioneert en wezen daarbij, net zoals de Commissie op de behaalde welvaart. Wel gaven deze lidstaten aan dat het huidige marktmodel verbeterd dient te worden om consumenten beter te beschermen tegen volatiele/hoge energieprijzen, ook met het oog op de energietransitie.

Naast de verschillende standpunten tussen lidstaten omtrent de benodigde mate van hervorming waren er uiteenlopende inzichten over de benodigde snelheid. Een aantal lidstaten stelden dat hervorming zo snel mogelijk moet plaatsvinden waarbij een enkele lidstaat aanvang dat dit voor de aankomende winter al zou moeten gebeuren. Veel andere lidstaten, waaronder Nederland, gaven net zoals de Commissie juist aan dat langetermijnhervorming eerst gedegen analyse en evaluatie behoeft. Lidstaten benadrukten dat de hervorming sneller zou moeten plaats-

vinden dan de vorige hervorming die tot het Clean Energy package van 2019⁶ leidde.

Een aantal lidstaten wezen op de rol van opslag en flexibiliteit in het toekomstig energiesysteem door het groeiende aandeel van hernieuwbare energiebronnen. Hervorming van het marktmodel zou hiermee rekening moeten houden. Ook wezen een aantal lidstaten op het belang van langetermijncontracten voor hernieuwbare energie om deze energiebronnen in het marktmodel te integreren. Ook wezen een paar lidstaten op de hoge ETS-prijzen en riepen op tot (tijdelijke) opschorting van het ETS-systeem. Tot slot benadrukten lidstaten dat investeringen in verbetering van infrastructuur ook essentieel zijn voor de leveringszekerheid, energietransitie en mitigeren van de hoge energieprijzen.

⁶ COM(2016) 860, Kamerstuk 34 663, nr. 2.